

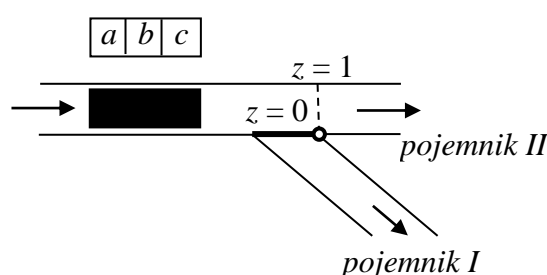
8. PIERWSZY PROGRAM W JĘZYKU FBD

8.1. Zadanie

Układ powinien sterować zwrotnicą z urządzenia sortującego kierującego produkowane detale do jednego z dwóch pojemników. Przed przesunięciem detalu do odpowiedniego pojemnika, badane są przy pomocy odpowiednich czujników trzy cechy (a , b , c) każdego z nich.

Każdy z czujników sygnalizuje zbadaną przez siebie cechę jedną z dwóch wartości (1 – wartość prawidłowa, 0 – wartość nieprawidłowa). Sygnały z czujników monitorujących cechy a , b i c odbierane są kolejno na pierwszym, drugim i trzecim wejściu modułu wejść cyfrowych, który jest włączony do gniazda sterownika o numerze 0.

Detale o co najmniej dwóch prawidłowych cechach, przy dodatkowym założeniu że cecha a jest prawidłowa, powinny być kierowane do *pojemnika I* ($z = 1$), pozostałe detale do *pojemnika II* ($z = 0$). Sygnałem sterującym położeniem zwrotnicy jest sygnał z pierwszego wyjścia modułu wyjść cyfrowych, który jest włączony do gniazda o numerze 1.

Rys. 8.1. Schemat urządzenia sortującego.

Wartość sygnału sterującego dla zwrotnicy można opisać na przykład funkcją logiczną:

$$z = ab + ac .$$

8.2. Przygotowanie projektu w ISaGRAF

ISaGRAF to zintegrowany pakiet oprogramowania firmy *CJ International*, który umożliwia programowanie sterowników *PEP9xxx*, *IUC9xxx* oraz *SMART*. Zasady programowania sterowników są zgodne wytycznymi normy IEC 61131-3.

Utworzenie programu dla sterownika PLC wymaga wykonania następujących kroków:

- utworzenia projektu,
- zadeklarowania zmiennych,
- ustalania konfiguracji We/Wy,

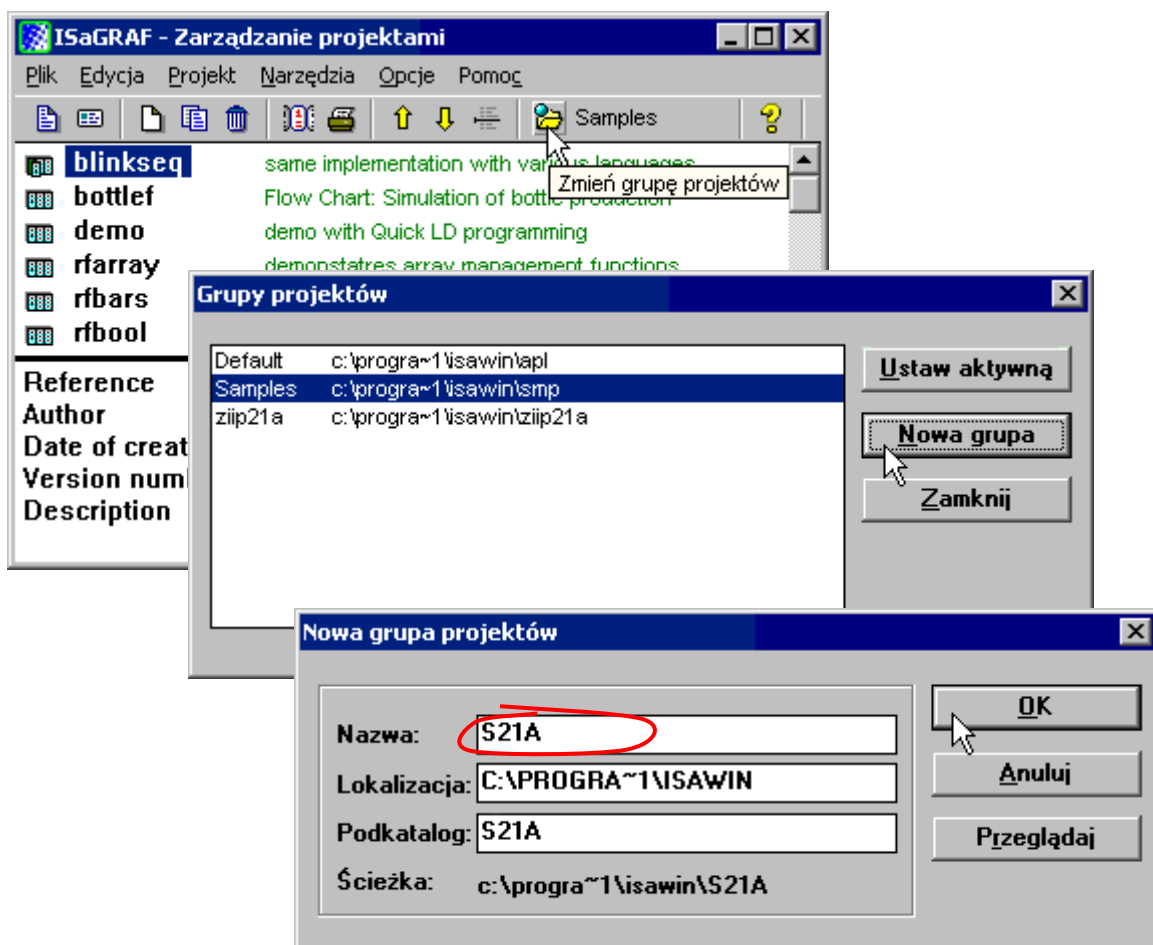
- przygotowania właściwego programu w wybranym języku sterownika,
- skompilowania projektu,
- przetestowania projektu przy pomocy symulatora.

Projekty w programie ISaGRAF są organizowane w „grupy projektowe”. Każdy użytkownik programu powinien utworzyć własną grupę projektową w której będzie przechowywał utworzone przez siebie projekty.

8.2.1. Ustalenie grupy projektu

Nowy projekt zostanie zapisany w nowej grupie projektów *S21A*. Żeby utworzyć nową grupę należy w oknie *Zarządzanie projektami* (okno widoczne po uruchomieniu z *Menu Start* programu Projekty):

- nacisnąć przycisk *Zmień grupę projektów*,
- następnie wybrać przycisk *Nowa grupa*,
- wpisać nazwę nowej grupy, tzn. *S21A* (nazwa może składać się z maksymalnie 8 znaków)
- zamknąć okno *Nowa grupa projektów* przyciskiem *OK*,
- zamknąć okno *Grupy projektów* przyciskiem *Ustaw aktywną*.

Rys. 8.3. Tworzenie nowej grupy projektów S21A.

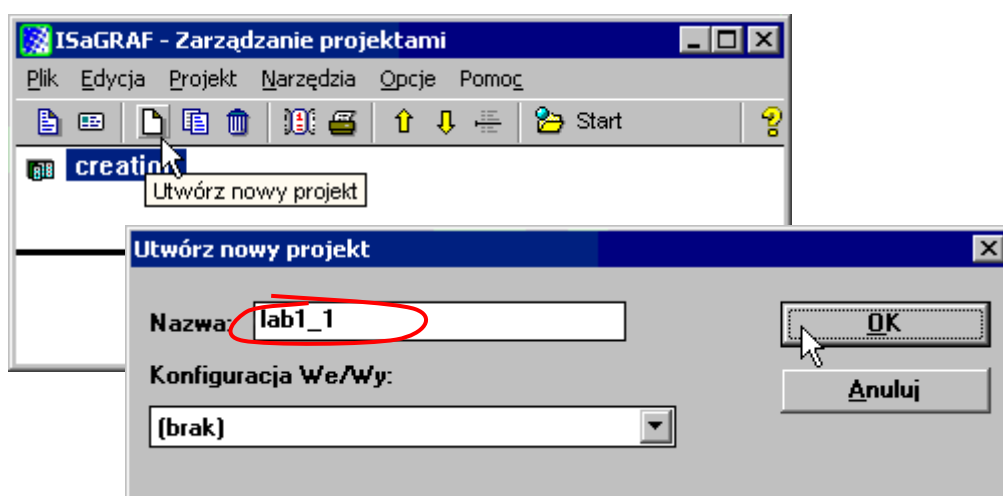

8.2.2. Tworzenie nowego projektu

Przygotowywanie aplikacji rozwiązującej zadanie omówione w punkcie 1. należy rozpocząć od utworzenia projektu. W tym celu w oknie *Zarządzanie projektami* należy:

- nacisnąć przycisk *Utwórz nowy projekt*,
- wpisać nazwę projektu, np. *lab1_1* (nazwa może składać się z maksymalnie 8 znaków)
- zamknąć okno *Utwórz nowy projekt* przyciskiem *OK*.

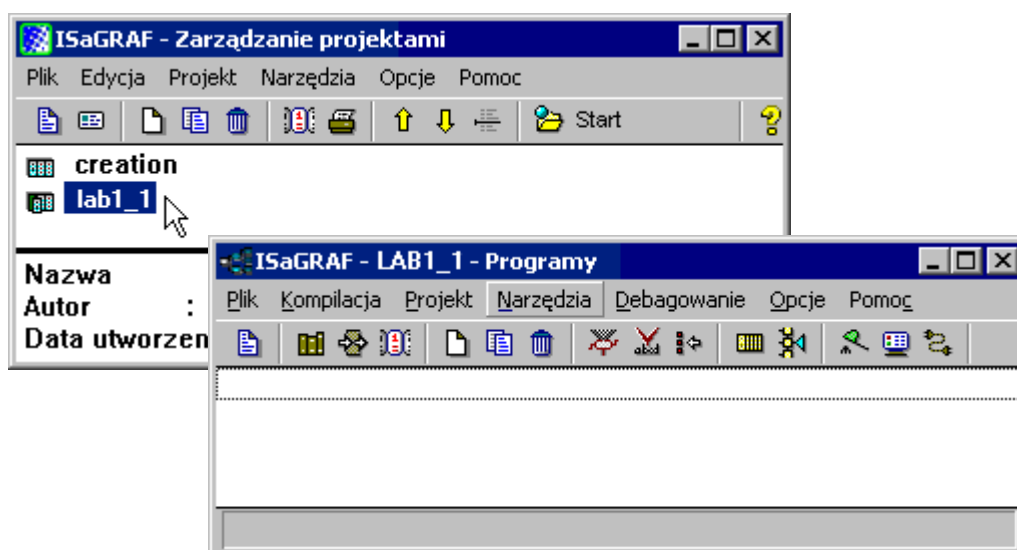
Wszystkie operacje omówione powyżej zostały szczegółowo przedstawione w punkcie 3.3. pełnego opisu programu (plik ISaGRAF na stronie przedmiotu).

Rys. 8.4. Tworzenie nowego projektu *lab1_1*.

8.2.3. Edycja projektu

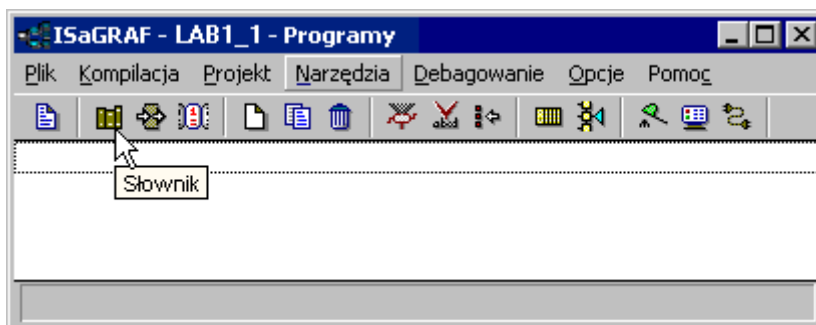
Teraz można już rozpocząć realizację właściwego projektu. Dwukrotne kliknięcie na nazwie projektu otwiera puste okno programów tego projektu.

Rys. 8.5. Otwieranie okna z programami projektu.

Deklarowanie zmiennych

Urządzenie sterujące odbiera sygnały z czujników i na ich podstawie generuje sygnały sterujące, które oddziałują na obiekt sterowania. Sygnały te reprezentowane są w programie w postaci zmiennych wejściowych i wyjściowych. Z treści zadania wynika, że w projekcie powinny być zdefiniowane trzy zmienne wejściowe (sygnały z czujników monitorujących cechy *a*, *b* i *c*) i jedna zmienna wyjściowa (sygnał sterujący dla zwrotnicy *z*). Zmienne można utworzyć w programie posługując się *Słownikiem*.

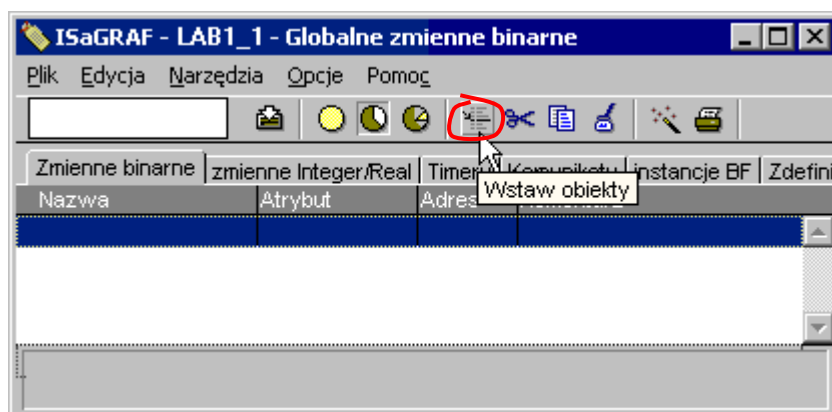

Rys. 8.6. Otwieranie okna Słownika.

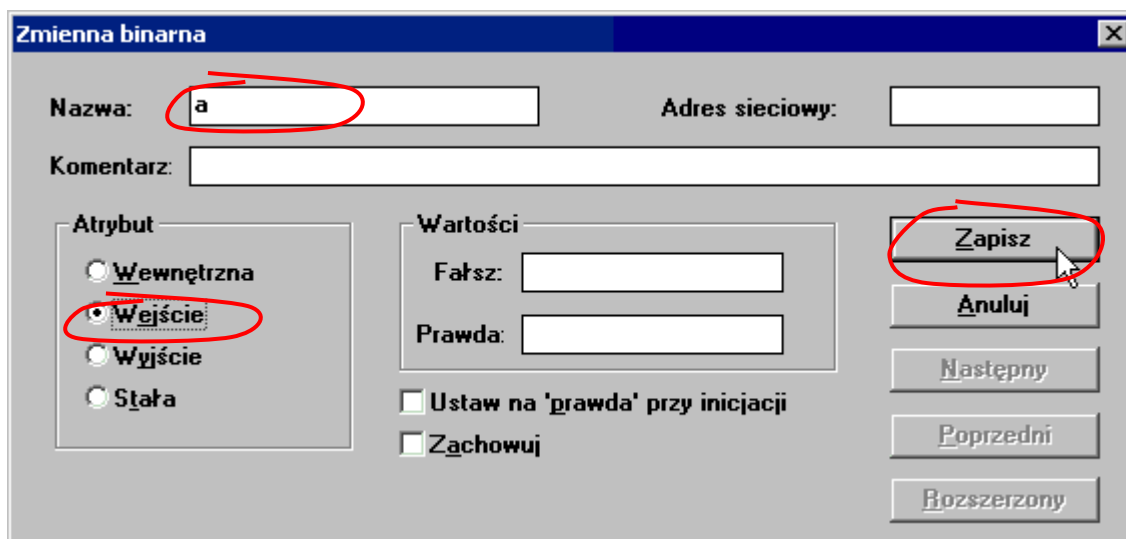
Słownik po uruchomieniu jest gotowy do wykonywania operacji na globalnych zmiennych binarnych – takimi zmiennymi są zmienne, które powinny być zadeklarowane w przygotowywanym projekcie. W oknie *Słownika* można więc od razu przejść do dodawania zmiennych.

W tym celu należy:

- nacisnąć przycisk *Wstaw obiekty* (otwierane jest okno *Zmienna binarna*),
- wpisać nazwę zmiennej, np. *a* (nazwa może składać się z maksymalnie 8 znaków),
- określić atrybut zmiennej, zmienne *a*, *b*, *c* są zmiennymi wejściowymi (*Atrybut* należy ustawić na *Wejście*), zmienna *z* jest zmienną wyjściową (*Atrybut* należy ustawić na *Wyjście*),
- zapisać zmienną przyciskiem *Zapisz*, okno *Zmienna binarna* nie jest zamykane automatycznie, po zapisie zmiennej jest gotowe do deklaracji kolejnej zmiennej,
- po zadeklarowaniu wszystkich zmiennych zamknąć okno przyciskiem *Anuluj*.

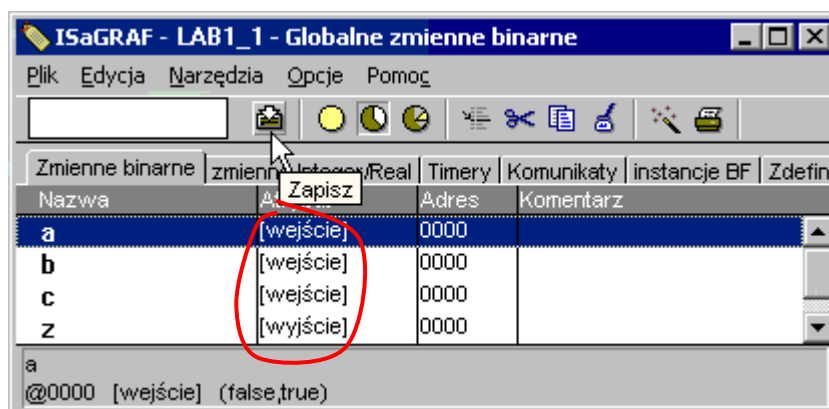

Rys. 8.7.a. Deklarowanie nowej zmiennej.

Rys. 8.7.b. Deklarowanie nowej zmiennej.

Wszystkie nowo utworzone zmienne widoczne są w liście okna *Słownika*. Wprowadzone zmiany (deklaracje nowych zmiennych) należy zapisać przyciskiem *Zapisz* i można już opuścić *Słownik*.

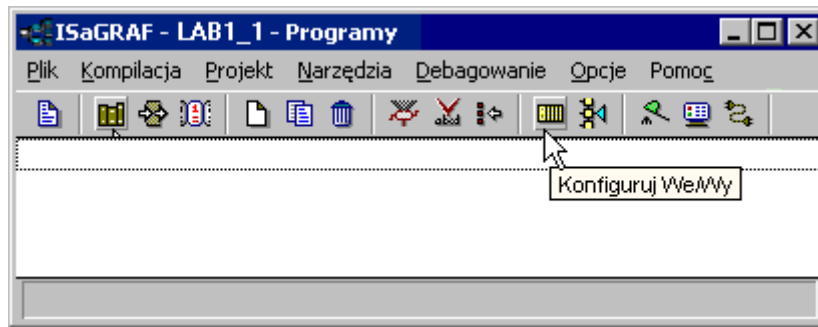

Rys. 8.8. Okno *Słownika* z zadeklarowanymi zmiennymi.

Operacje związane z obsługą *Słownika* zostały szczegółowo przedstawione w punkcie 4.2.1. pełnego opisu programu (plik ISaGRAF na stronie przedmiotu).

Ustalanie konfiguracji We/Wy

Sterownik PLC komunikuje się z otoczeniem (pobiera dane z czujników i oddziałuje na obiekt sterowania) poprzez kart wejścia – wyjścia. Przygotowanie projektu dla sterownika wymaga określenia jego konfiguracji tzn. wskazania kart we/wy, w które jest wyposażony. Zmienne wejściowe i wyjściowe muszą być skojarzone z kanałami wejściowymi i wyjściowymi kart sterownika. Konfigurację sterownika (dostępne karty i powiązania kanałów kart ze zmiennymi) ustala się w programie przy pomocy *Konfiguratora We/Wy*.

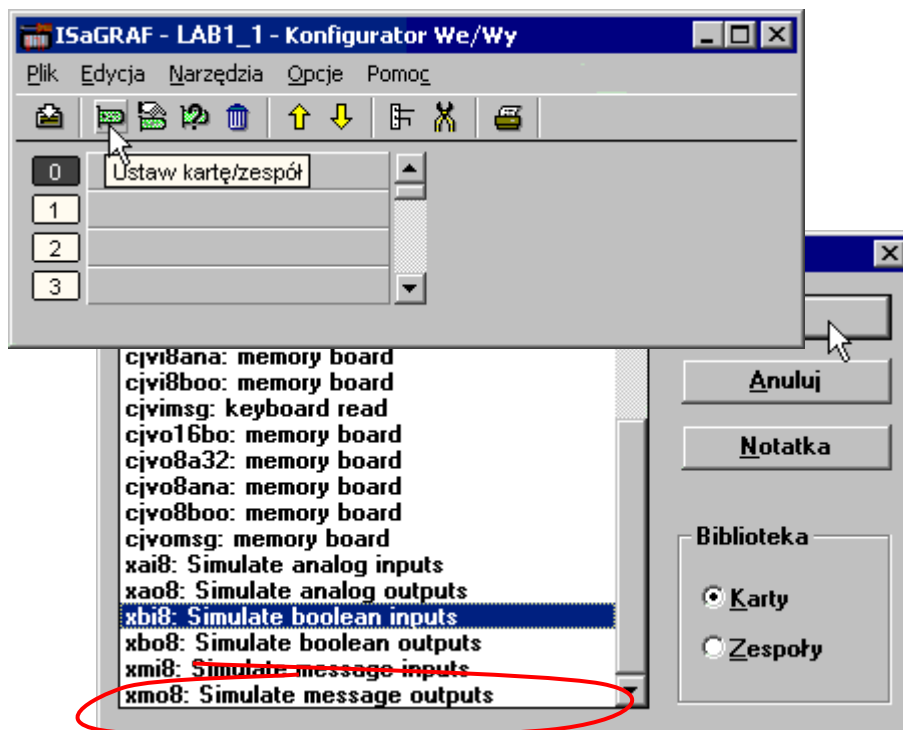
Rys. 8.9. Otwieranie okna Konfiguratora We/Wy.

W oknie *Konfiguratora* należy zdefiniować karty We/Wy w które wyposażony jest sterownik. Z treści zadania wynika, że sygnały wejściowe i wyjściowy są sygnałami cyfrowymi, stąd zakładamy, że:

- w gnieździe o numerze 0 znajduje się karta xbi8 z 8 wejściami cyfrowymi,
- w gnieździe o numerze 1 znajduje się karta xbo8 z 8 wyjściami cyfrowymi.

W celu połączenia właściwego gniazda z odpowiednią kartą należy:

- kliknąć myszą na numerze gniazda,
- nacisnąć przycisk *Ustaw kartę/zespół*,
- wskazać w liście okna *Wybór karty/zespołu* odpowiednią kartę,
- zamknąć okno przyciskiem OK.

Rys. 8.10. Wybór karty We/Wy.

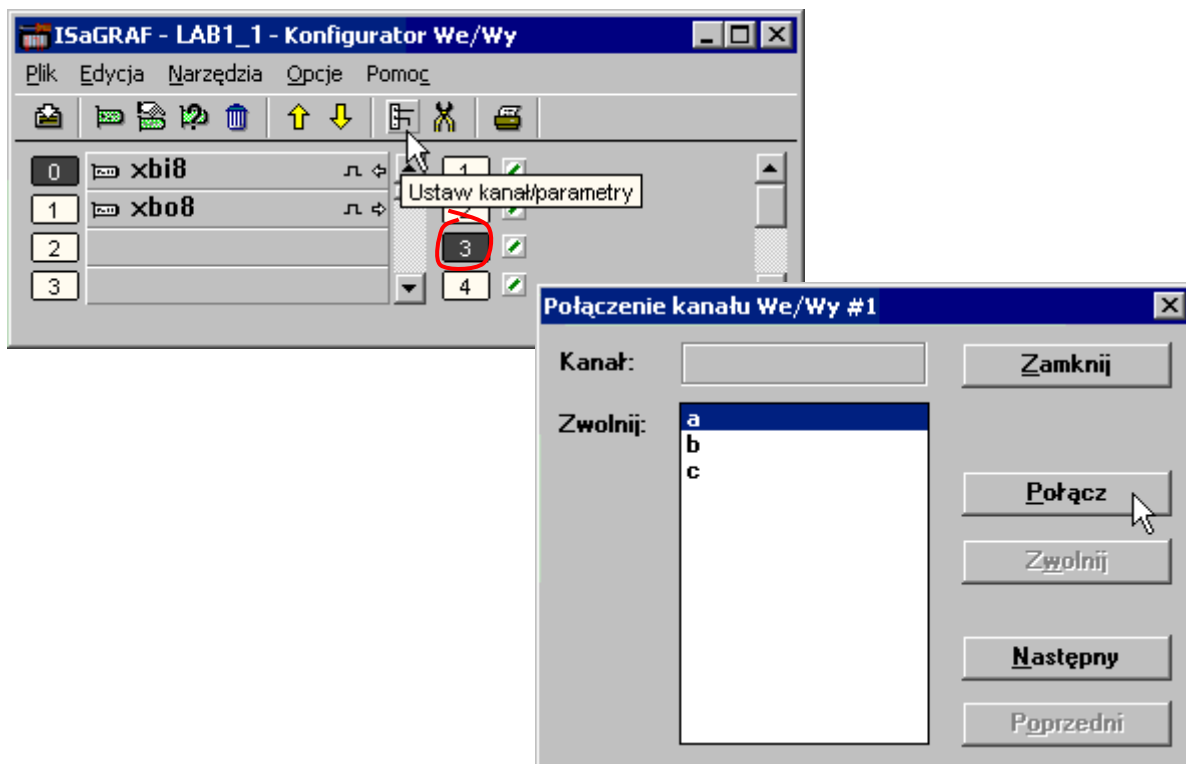
Wszystkie karty sterownika widoczne są w liście okna *Konfiguratora*. Teraz można już przejść do łączenia zmiennych z odpowiednimi kanałami kart.

Z treści zadania wynika, że monitorowane cechy detali *a*, *b* i *c* odbierane są kolejno przez pierwszy, drugi i trzeci kanał karty wejściowej włączonej do gniazda o numerze 0, a sygnał sterujący położeniem zwrotnicy jest wysyłany przez pierwszy kanał karty wyjściowej włączonej do gniazda o numerze 1.

W celu połączenia kanałów wejściowych z odpowiednimi zmiennymi należy:

- kliknąć myszą na gnieździe o numerze 0 (powinna tam być włączona karta wejściowa xbi8),
- kliknąć myszą na numerze kanału który będzie łączony ze zmienną, czyli na początek kanał nr 1 powinien być połączony ze zmienną *a*,
- nacisnąć przycisk *Ustaw kanał/parametry* (otwierane jest okno *Połączenie kanału We/Wy*),
- wskazać zmienną w liście, zmienną tą dla pierwszego kanału jest zmienna *a*,
- połączyć zmienną z kanałem przyciskiem *Połącz*, okno *Połączenie kanału We/Wy* nie jest zamykane automatycznie, po połączenie jednego kanału jest gotowe do łączenia kolejnego kanału,
- po połączeniu wszystkich kanałów wejściowych zamknąć okno przyciskiem *Zamknij*.

Operację należy powtórzyć dla karty wyjściowej xbo8, łącząc jej pierwszy kanał ze zmienną *z*.

Rys. 8.11. Definiowanie połączeń kanałów ze zmiennymi.

Wprowadzone zmiany (definicję połączenie kart sterownika z odpowiednimi gniazdami i połączenie kanałów ze zmiennymi) należy ostatecznie zapisać przyciskiem *Zapisz* i można opuścić *Konfigurator*.

Rys. 8.12. Okno Konfiguratora ze zdefiniowaną konfiguracją We/Wy sterownika.

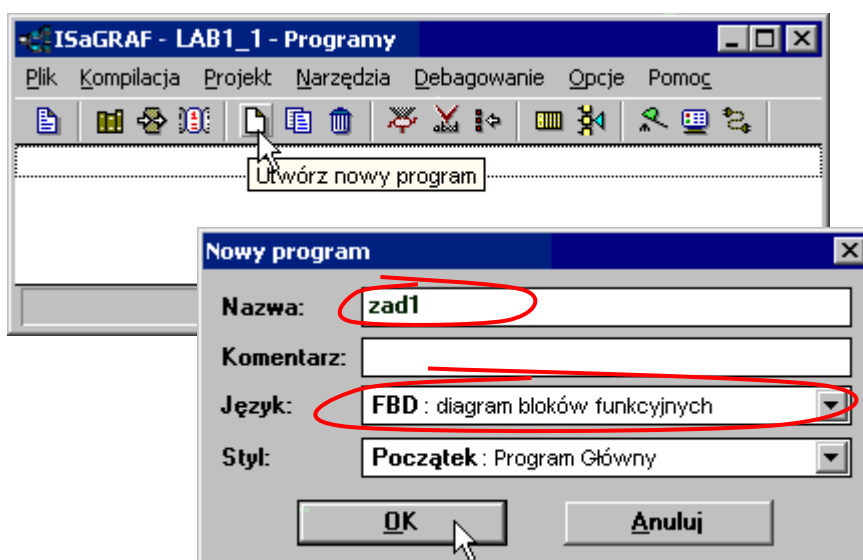
Operacje związane z obsługą *Konfiguratora* zostały szczegółowo przedstawione w punkcie 4.2.2. pełnego opisu programu (plik ISaGRAF na stronie przedmiotu).

Program

Po zdefiniowaniu zmiennych i konfiguracji sterownika można już przejść do napisania właściwego programu. Program realizujący zadanie zostanie napisany w języku FBD.

Przed przejściem do właściwego pisania programu należy określić jego dwa podstawowe parametry, tzn. język i nazwę. W tym celu w oknie *Programy* należy:

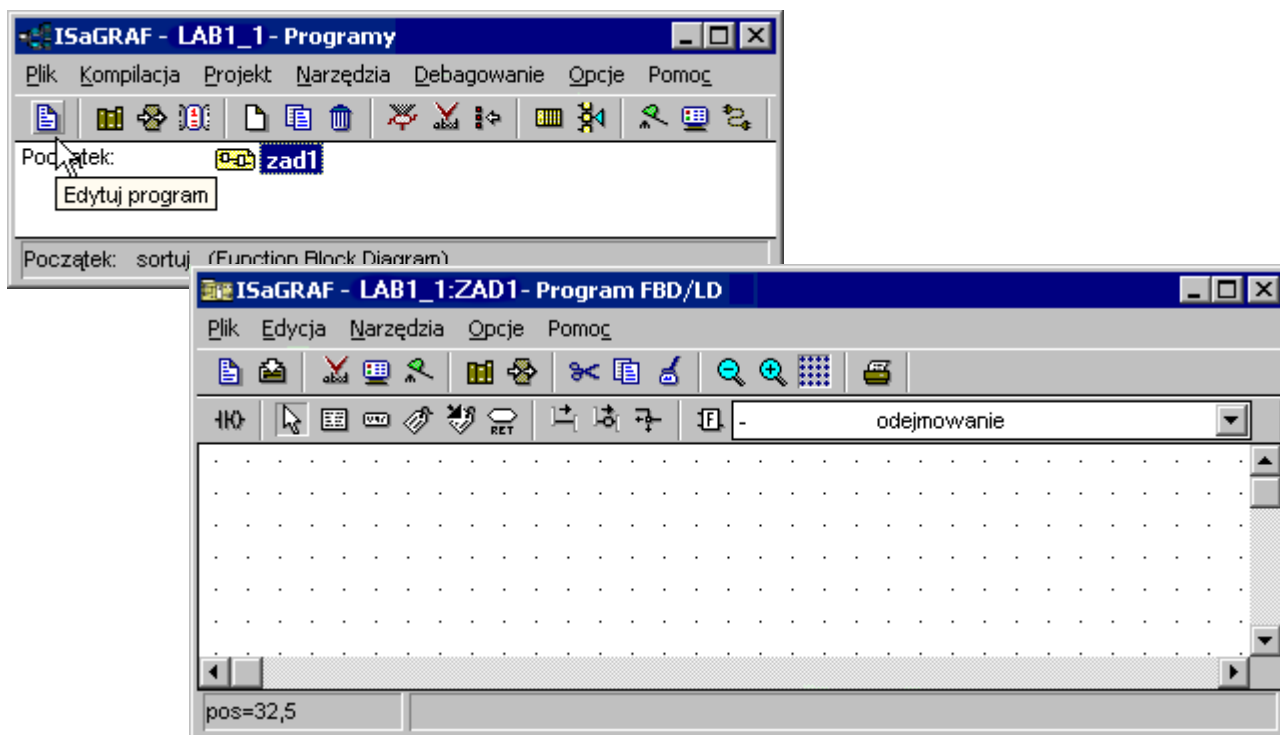
- nacisnąć przycisk *Utwórz nowy program*,
- wpisać nazwę programu, np. *zad1* (nazwa może składać się z maksymalnie 8 znaków)
- zamknąć okno *Nowy program* przyciskiem *OK*.

Rys. 8.13. Tworzenie nowego programu.

Teraz można już rozpocząć edycję właściwego programu. Dwukrotne kliknięcie na nazwie programu otwiera puste okno edytora tego programu.

Rys. 8.14. Otwieranie edytora języka FBD.

W punkcie 8.1. zaproponowana została funkcja logiczna opisująca wartość sygnału sterującego:

$$z = ab + ac .$$

Program w języku FBD ma formę diagramu zawierającego powiązane ze sobą liniami przepływu sygnałów bloki funkcyjne oraz zmienne wejściowe i wyjściowe. Funkcja logiczna zapisana w języku FBD wykorzystuje bloki operacji logicznych:

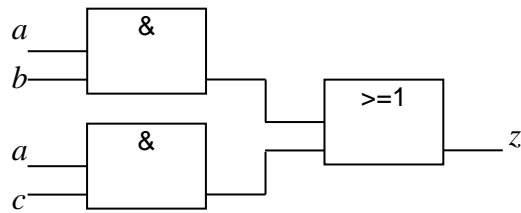

Rys. 8.15. Symbole graficzne a) koniunkcji b) alternatywy.

Określenie wartości przedstawionej powyżej funkcji logicznej wymaga kolejno:

- obliczenia koniunkcji sygnałów wejściowych a i b ,
- obliczenia koniunkcji sygnałów wejściowych a i c ,
- obliczenia alternatywy wyników powyższych wyrażeń.

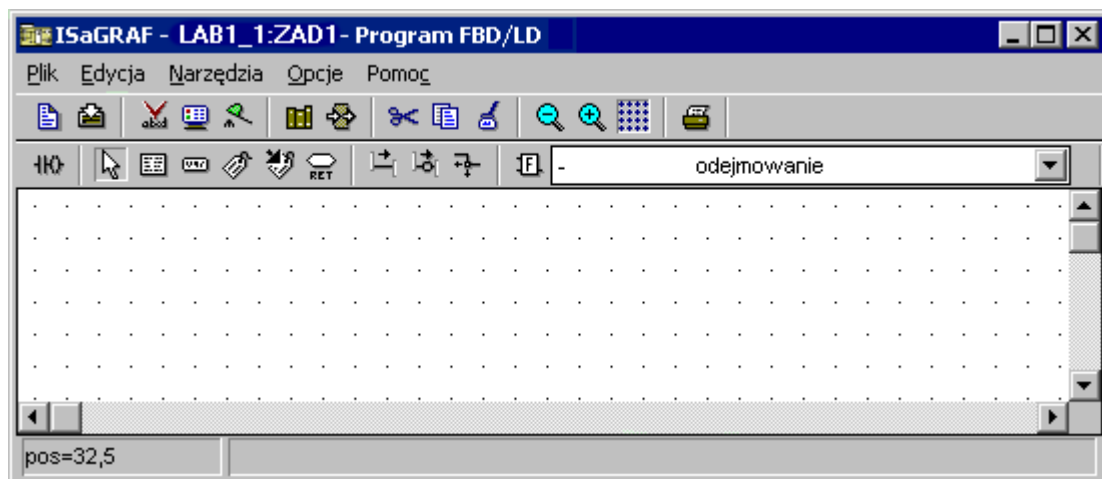
Diagram FBD odpowiadający tej funkcji logicznej został przedstawiony na rys. 8.16.

Rys. 8.16. Schemat logiczny budowanego układu.

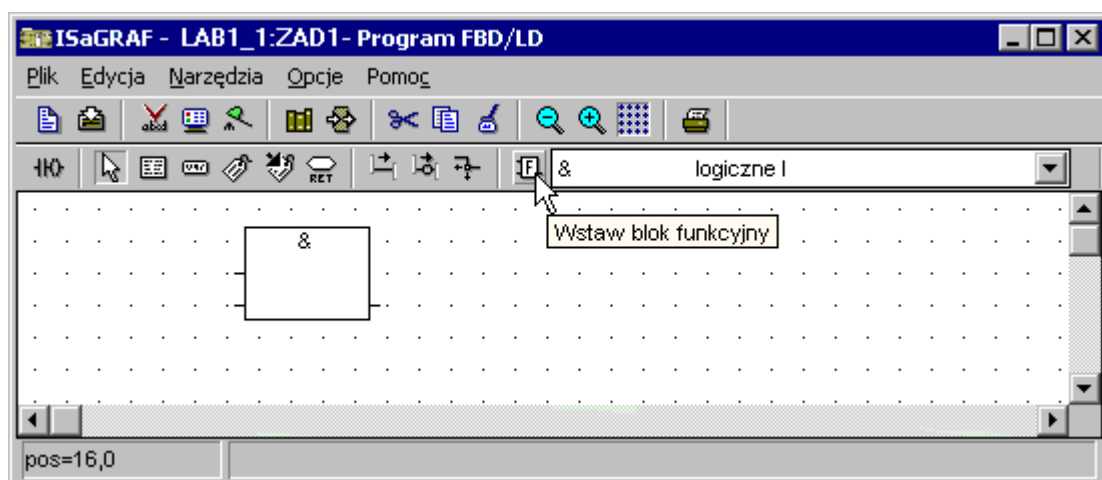
Realizacja zadania wymaga użycia dwóch bloków funkcyjnych „& logiczne I” oraz jednego bloku „>=1 logiczne LUB”. W celu wstawienia odpowiedniego bloku funkcyjnego należy:

- wybrać typ bloku z listy
- kliknąć myszą na obszarze roboczym edytora.

Rys. 8.17. Wybór bloku funkcyjnego w edytorze.

Kolejny blok tego samego typu można wstawić po kliknięciu na przycisku *Wstaw blok funkcyjny*.

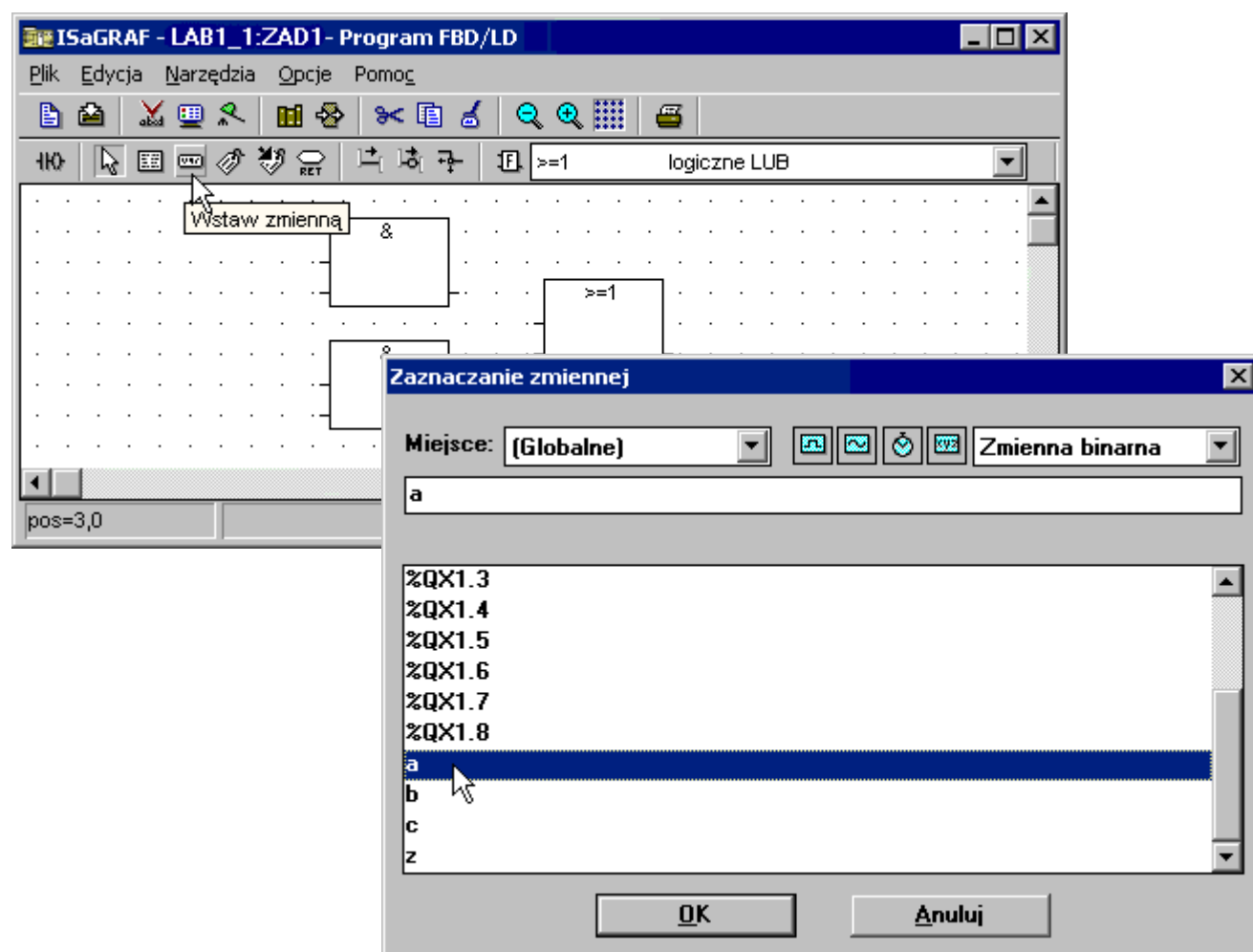
Rys. 8.18. Wstawiane kolejnego bloku funkcyjnego.

Po wstawieniu bloków funkcyjnych należy uzupełnić program wprowadzając odpowiednie zmienne. Zmienną *a* można wprowadzić dwa razy – jest ona zmienną wejściową dla obydwu bloków „&”.

W celu wstawienia zmiennej należy:

- wybrać przycisk *Wstaw zmienną*,
- kliknąć myszą na obszarze roboczym edytora w miejscu w którym powinna pojawić się zmienna,
- wskazać zmienną w liście okna *Zaznaczanie zmiennej*,
- zamknąć okno przyciskiem *OK*.

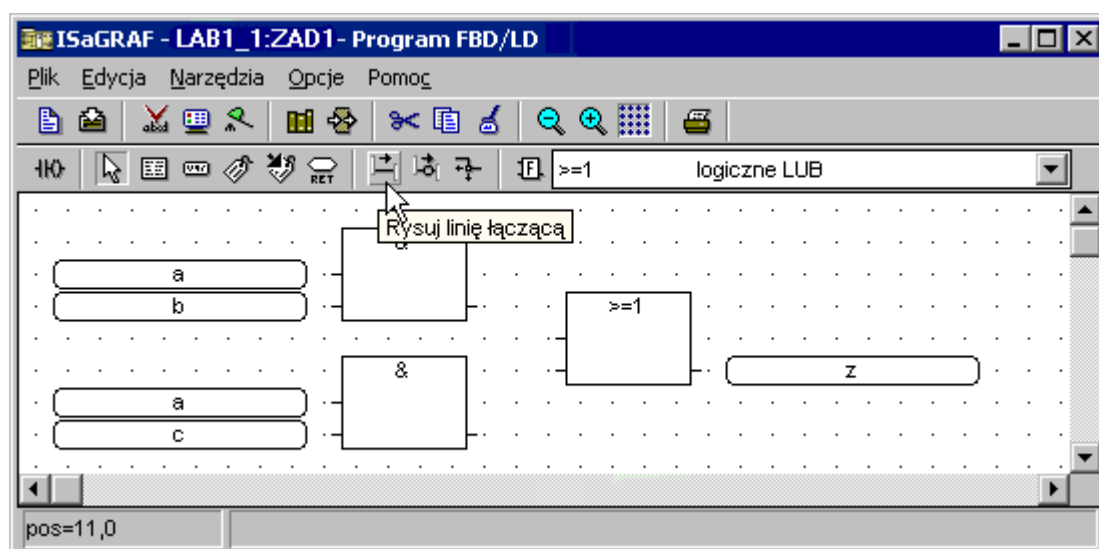
Rys. 8.19. Wstawiane zmiennej.

Po wstawieniu zmiennej edytor pozostaje w trybie wstawiania. Kliknięcie w obszarze roboczym powoduje ponowne wyświetlenie okna *Zaznaczanie zmiennej*. Po dwukrotnym wstawieniu zmiennej *a* i jednokrotnym wstawieniu pozostałych zmiennych: *b*, *c*, *z* pozostaje już tylko połączyć zmienne i bloki funkcyjne.

W celu wstawienia połączenia należy:

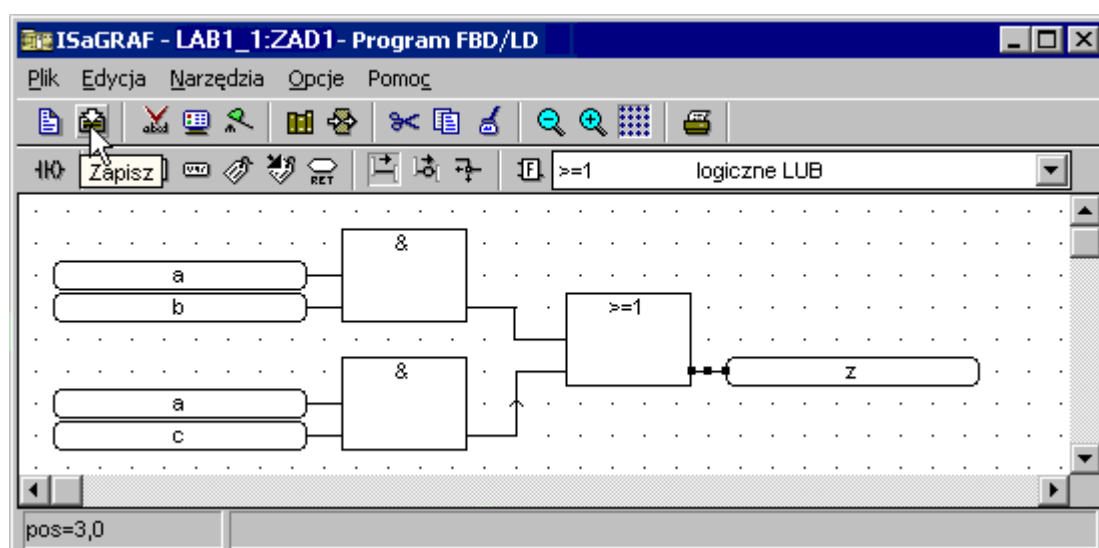
- wybrać przycisk *Rysuj linię łączącą*,
- kliknąć myszą na elemencie z którego sygnał wychodzi,
- przeciągnąć (bez puszczenia klawisza) kursor myszy do elementu do którego sygnał wchodzi.

Rys. 8.20. Wstawiane połączenia.

Po wstawieniu wszystkich połączeń program jest gotowy. Należy go zapisać i zamknąć okno edytora.

Rys. 8.21. Gotowy program w języku FBD.

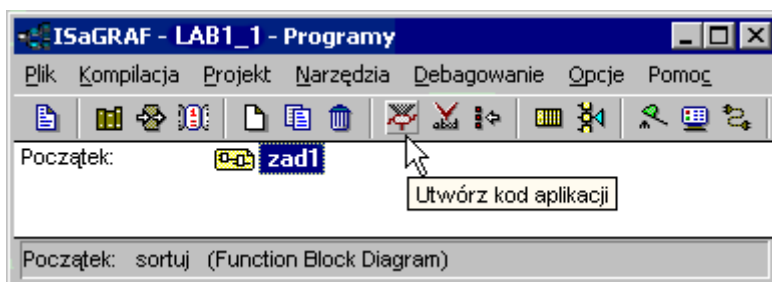
Operacje związane z obsługą edytora języka FBD zostały szczegółowo przedstawione w punkcie 4.2.3. pełnego opisu programu (plik ISaGRAF na stronie przedmiotu).

8.3. Symulacja działania aplikacji

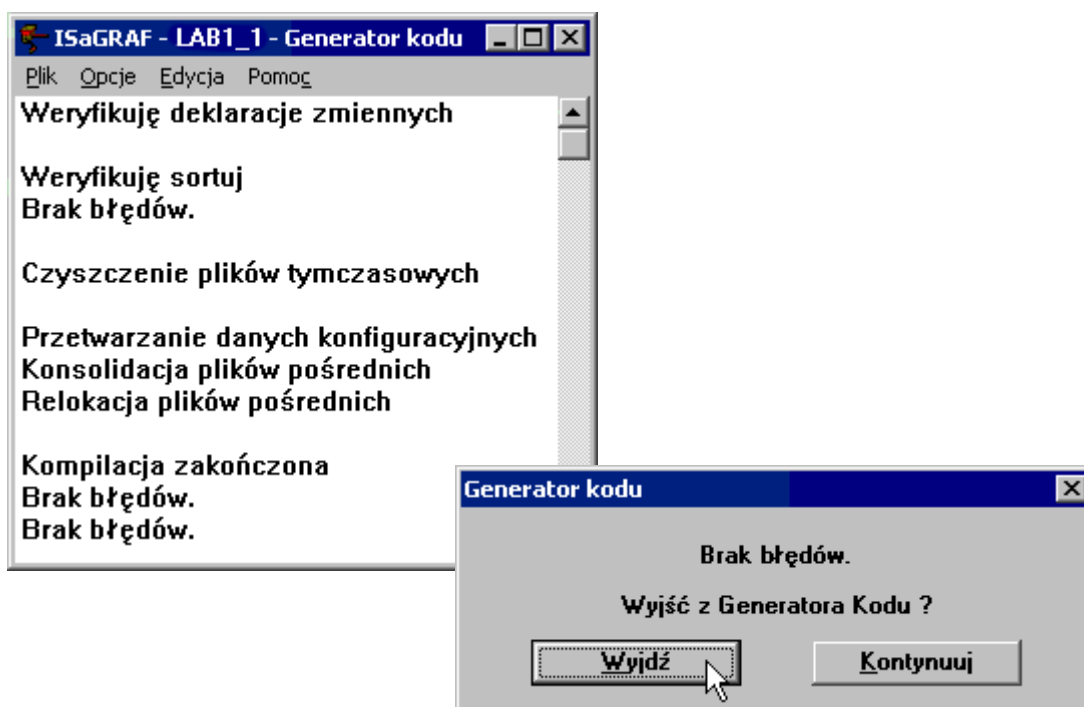
Przed wykonaniem symulacji projekt należy skompilować.

Uwaga! Kompilację należy powtórzyć po każdorazowej zmianie dowolnego elementu projektu.

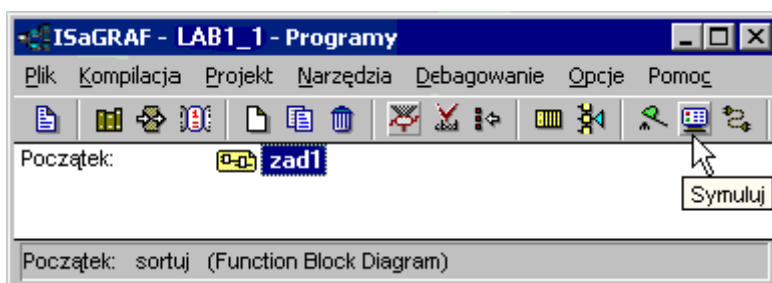
Rys. 8.22. Uruchomienie procesu kompilacji.

Rys. 8.23. Przebieg kompilacji.

Generator kodu przeprowadzający kompilację projektu wyświetla wyniki podejmowanych przez siebie działań. W przypadku braku błędów, Generатора kodu należy opuścić wybierając przycisk *Wyjdź*.

Po wykonaniu kompilacji można już przejść do symulacji projektu. W tym celu należy wybrać przycisk *Symuluj*.

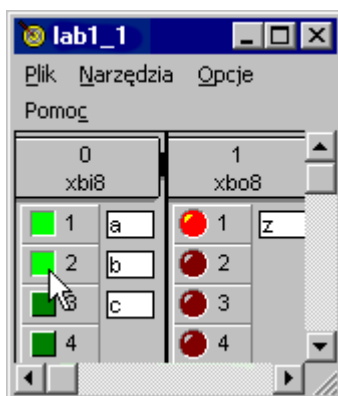

Rys. 8.24. Uruchomienie symulacji.

Uruchomienie symulacji powoduje wyświetlenie okna symulatora sterownika. W oknie tym widoczne są karty wejściowe i wyjściowe sterownika oraz powiązane z kanałami kart zmiennne wejściowe i wyjściowe. Testowanie działania programu polega na klikaniu na przyciskach odpowiadających zmiennym wejściowym i obserwacji zmian stanu zmiennych wyjściowych.

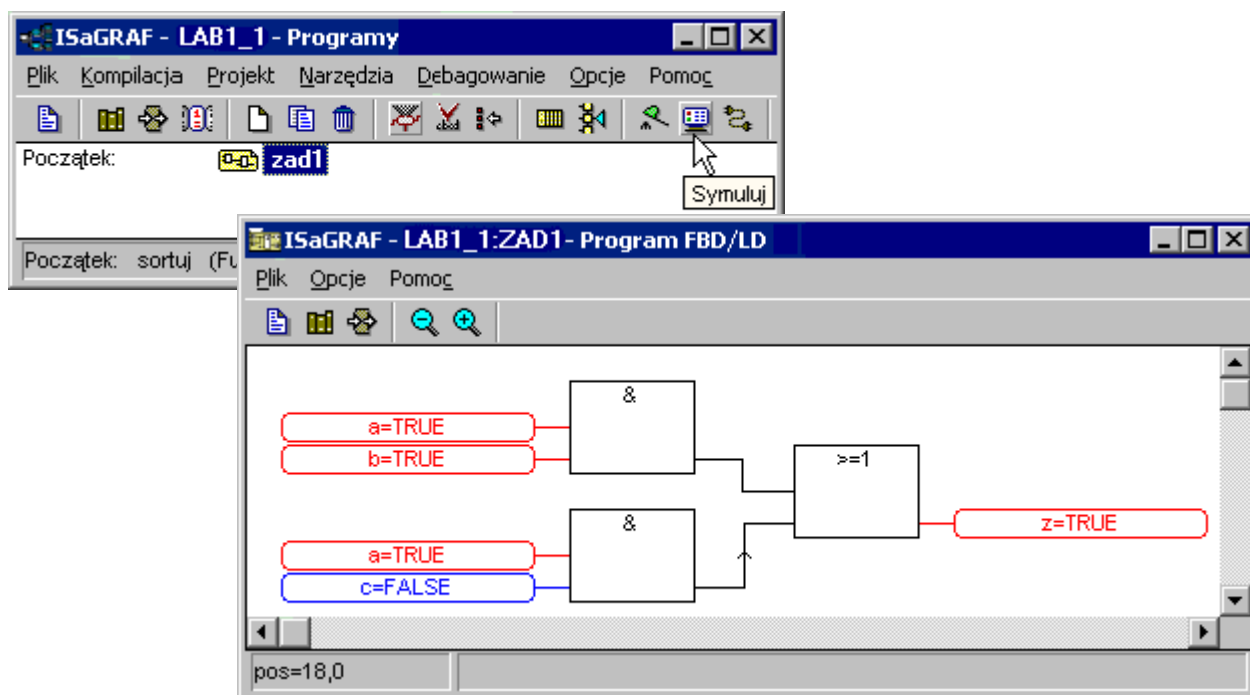

Nie wciśnięty przycisk generuje sygnał *falsz*, po wciśnięciu jest podświetlany i generuje sygnał *prawda*. Podświetlenie kółka związanego ze zmienną wyjściową oznacza, że zmiennej tej nadano wartość *prawda*.

Rys. 8.25. Okno symulatora.

Działanie aplikacji można również obserwować w oknie edytora programu. Okno to można otworzyć z poziomu okna *Programy* wybierając przycisk *Edytuj program*.

Rys. 8.26. Okno edytora podczas symulacji.

Zmienne, którym nadana została wartość *prawda* podświetlane są w oknie edytora na czerwono, na niebiesko podświetlane są zmienne o wartościach fałszywych. Zamknięcie okna symulatora przerywa proces symulacji, zamykane są wszystkie okna otwarte na potrzeby symulacji.

Uwaga! ISaGRAF w opisywanej wersji często zawiesza się w przypadku uruchomienia symulacji z poziomu okna edytora programu. W związku z tym, symulację należy uruchamiać z poziomu okna projektu po wcześniejszym zamknięciu okna edytora programu.

Operacje związane z kompilacją i symulacją projektu zostały szczegółowo przedstawione w punkcie 7. pełnego opisu programu (plik ISaGRAF na stronie przedmiotu).

